

Organizacija za sigurnost i suradnju u Evropi
Predstavnik za slobodu medija
Miklós Haraszti

29. mart 2007. godine

Izveštaj o stanju slobode medija u Bosni i Hercegovini **Javni radiotelevizijski servis BiH**

Zapažanja i preporuke

Predstavnik OSCE-a za slobodu medija, Miklós Haraszti, zajedno sa Rolandom Blessom, direktorom Ureda, i Arnaudom Amourouxom, koordinatorom projekta, posjetio je Bosnu i Hercegovinu u periodu od 5. do 7. februara 2007. godine. Ovo je bila njegova prva posjeta Bosni i Hercegovini.

Predstavnik je posjetio BiH na poziv dr. Schwarz-Schillinga, visokog predstavnika i specijalnog predstavnika Evropske unije u Bosni i Hercegovini (OHR/EUSR), i ambasadora Douglasa Davidsona, šefa Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, u ime Upravnog odbora ambasadora Vijeća za implementaciju mira, zbog davanja odgovora na pitanja koja uzrokuju zabrinutost za stanje u oblasti slobode medija u Bosni i Hercegovini.

Ovaj poziv upućen je kao odgovor na odluku Vlade Republike Srpske (RS) o prekidanju suradnje sa Javnim radiotelevizijskim servisom BiH, BHT1, i kasnijom odlukom o uskraćivanju prava prisustva njegovim novinarima na konferencijama za štampu, koje organizira Vlada Republike Srpske. Osim toga, cilj ove posjete bio je da se izvrši procjena ukupnog stanja u oblasti slobode medija, sa posebnim naglaskom na postojeće stanje u izvještavanju, a posebno u izvještavanju medija u posjedu države.

Predstavnik je posjetio Sarajevo i Banju Luku. Susreo se sa zvaničnicima OHR-a, Misije OSCE-a, i zvaničnicima Vijeća ministara BiH, te vladama BiH i RS, kao i sa novinarima i predstavnicima nevladinih organizacija.

Među predstavnicima OHR-a/EUSR-a, sa kojima je održan sastanak, bili su:

- Dr. Christian Schwarz-Schilling, visoki predstavnik i specijalni predstavnik EU za BiH;
- Ambasador Peter Bas-Backer, viši zamjenik visokog predstavnika;
- Chris Bennett, direktor Odjela za komunikacije;
- Darja Lebar, viša službenica za unapređenje rada medija.

Sastancima održanim sa službenicima Misije OSCE-a, prisustvovali su:

- Ambasador Douglas Davidson, šef Misije OSCE-a u BiH;
- Ambasador Vadim Kuznetsov, zamjenik šefa Misije;
- Giorgio Blais, direktor, Regionalni centar Banja Luka;
- Alexandra George, glasnogovornica i direktorica Odjela za medije i informiranje javnosti;
- Mersiha Čaušević-Podžić, zamjenica glasnogovornice;
- Aida Bešić, službenica za odnose sa javnošću;
- Radmila Trifković, službenica za odnose sa javnošću.

Sastancima održanim sa zvaničnicima BiH i RS, prisustvovali su:

- Nikola Špirić, predsjedavajući Vijeća ministara BiH;
- Milorad Dodik, predsjednik Vlade RS;
- Igor Radojičić, predsjednik Narodne skupštine RS.

Ostalim sastancima, prisustvovali su (abecednim redom):

- Agović Mehmed, generalni direktor, BHRT;
- Čumurović Senada, direktorica, BH Radio 1;
- Kopanja Željko, glavni urednik, *Nezavisne novine*;
- Labus Milorad, predsjedavajući, Udruženje mladih novinara RS;
- Lučkin Sejad, glavni urednik, *Dnevni avaz* i predsjednik Vijeća za štampu;
- Maroević Frane, glasnogovornik, Evropska komisija;
- Mijatović Dunja, direktorica za emitiranje programa, Regulatorna agencija za komunikacije BiH;
- Milojević Milorad, Udruženje mladih novinara RS;
- Osmanagić Adnan, direktor, Asocijacija elektronskih medija;
- Rudić Borka, Udruženje "BH novinari";
- Topić Tanja, Fondacija Friedrich Ebert;
- Zurovac Ljiljana, Vijeće za štampu BiH.

Ovaj izvještaj pripremljen je u suradnji sa Misijom OSCE-a u BiH. On sadrži praktične preporuke o tome kako unaprijediti slobodu medija uopće, i kako unaprijediti rad Javnog radiotelevizijskog servisa BiH.

Opći pregled

Opća situacija, u pogledu slobode medija u BiH, je za pohvalu. Pravni okvir za zaštitu slobode izražavanja uglavnom postoji. BiH je, od 2002. godine, u potpunosti eliminirala mehanizme krivičnog gonjenja za klevetu i nanošenje sramote. Međutim, reforma i ujedinjenje triju službi javnog informiranja još uvijek nisu završeni.

Bosna i Hercegovina ima napredan pravni sistem kojim se regulira sloboda medija. Doneseni su najvažniji propisi. Zakoni kojima se kleveta i nanošenje sramote više ne smatraju krivičnim djelima, u Republici Srpskoj su na snazi od juna 2001. godine, dok su u Federaciji BiH na snazi od novembra 2002. godine.

Struktura medija u BiH određena je složenom ustavnom strukturom države, procesom poslijeratnog pomirenja, koji je još uvijek u toku, te procesom privrednog oporavka. U strukturama javnog izvještavanja još uvijek su prisutne podjele na nacionalnoj osnovi.

Od kraja rata, 1995. godine, međunarodna zajednica pokušala je razviti neovisne lokalne medije, te pravni i institucionalni okvir, potreban kako bi se zaštitila i sačuvala ta neovisnost. Tokom proteklog desetljeća, brojne vlade uložile su znatna sredstva u pružanje podrške uspostavi, kako privatnih, tako i javnih štampanih i elektronskih medija, i sa njima povezanih tijela u BiH. Iste te vlade, zajedno sa brojnim međunarodnim organizacijama, uključujući tu i Misiju OSCE-a u BiH i OHR, radile su na uspostavi tijela, poput Regulatorne agencije za komunikacije (RAK) i Vijeća za štampu, u cilju jačanja neovisnosti medija od utjecaja vlada i političkih struktura.

Danas je Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) odgovorna za izdavanje dozvola za rad i reguliranje emitiranja programa i telekomunikacije, dok se Vijeće za štampu, kao tijelo koje se bazira na dobrovoljnom radu, i koje samo regulira svoj rad, bavi prigovorima koji se tiču štampanih medija. OHR je svoje aktivnosti u oblasti medija sada usmjerio na pitanje reforme jedinstvenih medija, tj. ujedinjenje entitetskih javnih radio i TV sredstava javnog informiranja sa državnim sredstvima javnog informiranja. To će praksu u BiH dovesti u sklad sa praksom kakva je uobičajena u Evropi, što je također i preduvjet za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom.

Općenito govoreći, u državi postoji visok stepen umnožavanja medija. BiH ima veliki broj medijskih kuća, posebno kada su u pitanu radio i TV kuće. Stručnjaci kojima smo se obratili, procijenili su broj ovih medijskih kuća u BiH na 180 do 190. Neki analitičari smatraju da je taj broj previsok, imajući u vidu činjenicu da se radi o državi čije tržište obuhvata tek nešto više od četiri miliona potrošača, čiji prosječni prihod nije visok. Domaći štampani mediji sastoje se od šest dnevnih glasila i 40 sedmičnih i mjesečnih glasila.

Mnogi posmatrači su, međutim, ukazali na sve prisutniju pojavu jedinstvenih stavova u medijima koji se bave javnim informiranjem u Republici Srpskoj, te pripisali veoma uznemirujuću tendenciju samocenzure, ne pravnim, niti finansijskim, već političkim motivima.

Budući da je RS svoj bojkot usmjerila konkretno na Javni RTV servis BiH, koji djeluje na državnom nivou, i imajući u vidu destruktivnu ulogu koju su početkom devedesetih godina prošlog stoljeća sredstva javnog radio i TV servisa pod državnom kontrolom odigrali u poticanju ratno-huškačkog raspoloženja u regiji, predstavnik je odlučio da u središte interesiranja izvještaja stavi Javni radiotelevizijski servis, kao i odgovornosti i ovlasti u oblasti javnog emitiranja programa.

Preporuke o tome kako dalje jačati slobodu medija u BiH uopće, i kako ojačati konkretan Javni radiotelevizijski servis, mogu se pronaći na kraju svakog poglavlja izvještaja, kao i u sastavu zaključaka izvještaja.

Bojkot, i uloga organa vlasti Republike Srpske u njemu

Bojkot: Opis događaja

Novinarima državnog Javnog radiotelevizijskog servisa, BHT1, 17. januara 2007. godine, nije bilo dozvoljeno da uđu u prostorije u kojima je predsjednik RS, Milan Jelić, držao konferenciju za štampu. Taj potez doveo je do eskalacije verbalnog sukoba između BHT1 i Vlade RS, koji je počeo nekoliko dana ranije, kada je potpredsjednik Vlade RS, Anton Kasipović, 12. januara 2007. godine, zvanično najavio da zvaničnici Vlade više neće davati izjave ili intervju za BHT1. Ova zabrana pripisana je, navodno, uvredljivom prilogu emitiranom povodom Dana državnosti RS, 9. januara 2007. godine i, navodno, "neprijateljskom" odnosu BHT1 prema predsjedniku Vlade RS, Miloradu Dodiku, u prilogu emitiranom 9. januara 2007. godine, i predsjedavajućem Vijeća ministara BiH, Nikoli Špiriću, u prilogu emitiranom 11. januara 2007. godine.

Vlada RS javno je okarakterizirala uređivačku politiku BHT1 kao podložnu utjecajima politike, zlonamjernu i neprofesionalnu. U svom odgovoru na ove navode, urednik informativnog programa Amir Zukić, odmah je prokomentirao odluku Vlade RS, nazvavši je političkim uplitanjem u uređivačku politiku Javnog RTV servisa BiH. Upravni odbor Javnog radiotelevizijskog servisa je, 16. januara 2007. godine, smijenio generalnog direktora Dragu Marića, na dan isteka njegovog mandata na toj funkciji. Gospodin Marić je već ranije izrazio spremnost da nastavi obavljati svoje dužnosti. Međutim, Odbor je, na njegovo mjesto, odmah imenovao Mehmeda Agovića.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini izrazila je svoju zabrinutost zbog ovakvog razvoja događaja, navodeći u svom saopćenju za javnost od 18. januara 2007. godine da zabrana suradnje Vlade RS sa BHT1 sprečava državni javni servis u obavljanju njegovog zadatka informiranja građanstva, što je od suštinskog značaja za svaku uspješnu demokratsku državu.

Zamjenik predsjednika Vlade RS, Anton Kasipović, i novoimenovani generalni direktor BHT1, Mehmed Agović, sastali su se 30. januara 2007. godine, i usuglasili sa prekidom bojkota Vlade RS i ponovnom uspostavom odnosa između Vlade RS i BHT1.

Ugrožavanje slobodnog protoka informacija

Bojkot, kao i događaji koji su ga pratili, rezultirali su pozivom upućenim predstavniku za slobodu medija da posjeti BiH; razlog posjete bio je tijesno povezan s ovim događajem, i nije bio uzrokovan zabrinutošću za situaciju u oblasti slobode medija u BiH uopće.

Sukob je ukazao na očiti neuspjeh Vlade RS da u potpunosti ispoštuje svoje obaveze prema OSCE-u i omogući slobodan protok informacija prema građanima, koje je BiH, kao država učesnica, preuzela.

Uskraćivanje pristupa Javnom RTV servisu BiH, čak i na kratko vrijeme, uzrokuje zabrinutost, posebno kada takva inicijativa dolazi od javnih zvaničnika, jer takav

postupak čini prvi korak prema cenzuri. Uplitanje u slobodan protok informacija, kao mjera odmazde, zbog toga predstavlja neprihvatljivu reakciju vladinih zvaničnika, u smislu navedenih obaveza, čak i kada ti zvaničnici smatraju da mediji pogrešno predstavljaju njihov politički rad i stavove, ili iskrivljuju činjenice o tom radu i njihovim političkim strankama.

U smislu navedenih obaveza prema OSCE-u, vlade su svojevrsne "mašine za pružanje informacija". One su, zbog toga, dužne imati jednak stav prema svim medijima. Javni RTV servisi imaju obavezu da obavljaju svoju djelatnost, od životnog značaja, informirajući građane pravovremeno i nepristrasno, bez obzira na njihovo socijalno, političko ili drugo opredjeljenje.

Tokom svoje posjete, OSCE-ov predstavnik dobio je uvjerenja da ovaj događaj neće postati uobičajena praksa Vlade RS. Svi visoki zvaničnici, koji su se sastali s OSCE-ovim predstavnikom, naglasili su da se radilo o izdvojenom slučaju. Nekoliko sugovornika koji su predstavljali medije, također su bili uvjereni da je Vlada RS iz ovoga izvukla pouku.

Mehanizam za ulaganje prigovora

Izveštavanje medija nikada nije savršeno. Time se objašnjava i potreba uspostave mehanizama za ispravku nastalih grešaka i nepravilnosti. BiH ima sreću da ima jedan od najnaprednijih mehanizama samoreguliranja u Evropi. Prigovori, koji se tiču emitiranja programa, upućuju se Regulatornoj agenciji za komunikacije (RAK), koja ima pravo razmotriti prigovor u svakoj situaciji kada se dati program, oglas ili prijenos učini pristrasnim, netačnim, uvredljivim ili štetnim; kada se učini da je takav sadržaj ugrozio privatnost; bio štetan za psihički, mentalni ili moralni razvoj djece; ili kada se učini da je takav sadržaj potakao rasnu, vjersku ili nacionalnu mržnju.

Svi građani, uključujući i zvaničnike, imaju pravo uložiti prigovor. Javne ličnosti, međutim, također su obavezne zadržati viši stepen tolerancije na kritike u odnosu na građane, upravo zbog uloge koju imaju u javnosti.

Ovaj mehanizam za ulaganje prigovora uspostavljen je davno. Često ga koriste građani, institucije, organizacije, javni zvaničnici, političke stranke i ostale zainteresirane strane. Od kada je osnovana Agencija, javnost se informira o mehanizmu za ulaganje prigovora i o mogućnostima njegove primjene. Tokom proteklih godina, svijest o mogućnostima primjene ovog mehanizma razvila se u velikoj mjeri. Ovaj sistem danas je veoma prepoznatljiv, i koriste ga sve zajednice, kao i vladini zvaničnici.

Međutim, nedavno izabrana Vlada Republike Srpske do danas nije uložila nijedan prigovor Regulatornoj agenciji za komunikacije (RAK), ni povodom događaja navedenog u gornjem dijelu teksta, niti povodom bilo kojeg drugog slučaja. Regulatorna agencija za komunikacije u prošlosti je dobila više prigovora od prethodnog saziva Vlade RS.

Upotreba mehanizma za ulaganje prigovora, koji bi bio utvrđen zakonom, donijela bi višestruku korist: donijela bi moralno zadovoljenje podnosiocu prigovora, ukoliko bi taj prigovor bio ocijenjen kao opravdan; pružila bi usmjerenje ostalim medijima; i, zahvaljujući činjenici da je postupak otvoren za javnost, promovirala bi više standarde u novinskom izvještavanju uopće.

U državi poput BiH, koja nosi teret nedavno okončanog ratnog sukoba, mehanizmi za ispravku učinjenih grešaka imaju još veći značaj, jer u ovako nesigurnom, i još uvijek veoma osjetljivom okruženju, pružanje pravnog lijeka za učinjenu nepravdu postaje imperativ i jedina prihvatljiva alternativa manje poželjnim sredstvima sankcioniranja, kakva su korištena u prošlosti.

Ugrožavanje slobodnog protoka informacija predstavlja kršenje obaveza BiH prema OSCE-u;

Ni pod kakvim okolnostima Javni radio i TV servis, čiji je zadatak informirati građane neovisno o njihovom društvenom, političkom ili nekom drugom opredjeljenju, ne smije biti predmet bojkota od strane organa vlasti ili njihovih tijela;

U slučaju da se javni zvaničnici osjete uvrijeđenima, ili da osjete nezadovoljstvo zbog odnosa medija prema njima, imaju pravo podnijeti žalbu relevantnom regulatornom tijelu, a to je, u pogledu emitiranja u BiH, Regulatorna agencija za komunikacije (RAK);

Usprkos uspješnim kampanjama o podizanju nivoa svijesti u prošlosti o tome kako podnijeti žalbu, ovakvi manji sukobi ukazuju na činjenicu da se takve kampanje moraju ponoviti svaki put kad novoizabrani zvaničnici preuzmu funkciju;

Predstavnik za slobodu medija poziva sve javne zvaničnike u BiH da zatraže obeštećenje u skladu sa žalbenim mehanizmima propisanim zakonom, kako bi riješili spor sa medijima. Kako bi žalbeni mehanizam bio vjerodostojan, od ogromnog je značaja da ga javni zvaničnici koriste;

Profesionalni radnici u medijima također imaju obavezu biti korektni, objektivni i odgovorni prema javnosti. Postojeći neovisni regulatorni mehanizmi pomažu u očuvanju takvih novinarskih standarda, sankcioniranjem onih koji ih ne poštuju;

Kako bi Regulatorna agencija za komunikacije funkcionirala kao vjerodostojan mehanizam, sposoban poduzeti i gorenavedene mjere, njegova politička i finansijska neovisnost i dalje mora biti zagarantirana.

Javni radiotelevizijski servisi: sadašnja situacija

Trenutno u BiH postoje tri javna radio i TV servisa: BHRT, RTFBiH, RTRS; i tri glavna komercijalna TV servisa: OBN, TV Pink BiH i Mreža Plus. Nakon godina dominacije, javni servisi počeli su gubiti svoje vodeće pozicije na tržištu. Udio tri javna kanala na

tržištu pao je na 32 procenta u 2005. godini, i od tada je nastavio opadati. Udio komercijalnih mreža na tržištu, sa druge strane, ravnomjerno se povećavao; one sada pokrivaju oko 48 procenata tržišta. Ostali gledaoci prate program preko inozemnih televizijskih stanica i satelitskih televizijskih kanala.

Iako tri glavne komercijalne mreže u BiH doživljavaju procvat, manji komercijalni javni servisi suočavaju se sa vrlo teškim uvjetima rada. Zagonetno je kako tako veliki broj javnih servisa (oko 20) može preživjeti na tako ograničenom tržištu. Svugdje u BiH, mnogi javni servisi postoje bez bilo kakve vidljive komercijalne održivosti, pa čak i bez bilo kakve vidljive potražnje za njihovim programskim sadržajima od strane gledalaca. Pored toga, postoji nekoliko malih općinskih radio i TV stanica, koje su raznovrsne po veličini, programskim sadržajima, gledaocima i finansijskoj podršci. Finansijska podrška organa vlasti lokalnim medijskim kućama u cijeloj državi, posebno na kantonalnom nivou u Federaciji BiH, i općinskom nivou u Republici Srpskoj (RS), izobličuje i tržište i, potencijalno, uredničku neovisnost ovih medijskih kuća.

Javni radiotelevizijski sistem

Mediji – a naročito elektronski mediji – imali su važnu, iako destruktivnu, ulogu u raspadu bivše SFRJ, i ratu koji je uslijedio. Politički lideri, koji su kontrolirali lokalne dijelove državne radiotelevizijske mreže bivše SFRJ, koristili su njihove emisije za promoviranje nacionalizma i mržnje, te poticanje straha od drugih. Međunarodna zajednica, zbog toga, smatra da je ključno, u interesu sprečavanja sukoba, spriječiti masovne medije da još jednom padnu pod utjecaj zvaničnika vlasti ili lidera političkih stranaka.

Evropska komisija je, 2003. godine, objavila *Studiju o izvodljivosti*, u kojoj je navela uvjete koje je BiH trebala ispuniti, kako bi počela pregovore s Evropskom unijom o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (eng. Stabilisation and Association Agreement - SAA). Ovom Studijom se od BiH zahtijevalo da učini značajan napredak u šesnaest oblasti. Jedna od tih oblasti bila je uspostava jedinstvenog javnog radiotelevizijskog sistema, s upravom na državnom nivou.

Nedovršena reforma

Stvaranje jedinstvenog javnog radiotelevizijskog sistema u cijeloj državi zahtijevalo je od BiH, pored ostalog, da usvoji četiri zakona. Do danas, uspjelo je usvajanje samo tri spomenuta zakona. Zbog četvrtog zakona, koji nije usvojen, nastavljeno je blokiranje završetka ovog novog javnog radiotelevizijskog sistema.

U odredbama prvog zakona, **Zakona o javnom radiotelevizijskom sistemu BiH (ili Sistemski zakon)**, izlažu se struktura, upravljanje, finansiranje, rukovođenje osnovom zajedničkih resursa, i druge odgovornosti cjelokupnog Javnog radiotelevizijskog sistema. Zakon je usvojen 5. oktobra 2005. godine.

Drugi zakon, **Zakon o javnom radio i TV sistemu (BHRT)**, usvojen je 28. decembra 2005. godine.

Treći zakon, **Zakon o entitetskom javnom sistemu Republike Srpske (RTRS)**, usvojen je u maju 2006. godine.

Četvrti i konačni, **Zakon o Javnom radio i TV sistemu Federacije Bosne i Hercegovine (RTFBiH)**, usvojen je u Parlamentu Federacije BiH u junu 2006. godine. Poslanici ovog Parlamenta iz reda hrvatskog naroda su, međutim, glasali protiv toga. Nakon što je on usvojen u Domu naroda, delegati iz reda hrvatskog naroda iskoristili su svoje pravo da blokiraju njegovo stupanje na snagu, iznoseći tvrdnju da se njime krši vitalni nacionalni interes hrvatskog naroda, kao jednog od konstitutivnih naroda. Ustavni sud Federacije BiH je, 16. jula 2006. godine, donio odluku da neki elementi tog Zakona “ne garantiraju da hrvatski narod neće biti diskriminiran u ostvarivanju prava zagwarantiranih Ustavom Federacije BiH.”

Klub bošnjačkih delegata Doma naroda Parlamenta Federacije BiH je, u oktobru 2006. godine, Ustavnom sudu BiH podnio žalbu, tražeći od njega da poništi odluku Ustavnog suda Federacije BiH. Oni su zastupali stav da je ova odluka bila u suprotnosti s odlukom donesenom u julu 2005. godine od strane istog tog Ustavnog suda BiH, po kojoj Zakon o javnom radiotelevizijskom sistemu *Law* nije ugrožavao vitalni nacionalni interes Hrvata. Također se čeka na odluku Ustavnog suda BiH povodom žalbe podnesene u februaru 2006. godine od strane tadašnjeg hrvatskog člana tročlanog Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Ive Mire Jovića, kojom je on zatražio razmatranje ustavnosti odredaba dvadeset članova Zakona o javnom radiotelevizijskom sistemu.

Na kraju, u pitanju je već duže vrijeme prisutni zahtjev Hrvata za postojanje javnog radiotelevizijskog servisa, čiji program bi bio emitiran isključivo na hrvatskom jeziku. Mnogi Hrvati zastupaju stav da je Televizija Federacije BiH, zapravo, bošnjačka po prirodi, i bosanska po jeziku, što stavove Hrvata ostavlja nedovoljno zastupljenim.

Jača koordinacija i suradnja

Do sada se javni radiotelevizijski sistem BiH sastojao od BHRT-a, državnog javnog radiotelevizijskog servisa, i od posebnih entitskih servisa, RTFBiH i RTRS.

Zakonom o javnom radiotelevizijskom servisu, međutim, propisuje se stvaranje Korporacije javnih radiotelevizijskih servisa (ili Zajedničke korporacije). Ovo bi trebala biti krovna organizacija koja bi pokrivala sva tri javna servisa. Ona treba odrediti strategiju razvoja, koordinirati tehničkim i kadrovskim potencijalom triju javnih servisa, i uskladiti različite sisteme, politike djelovanja i procedure sadašnjih triju radiotelevizijskih sistema. Zakonom se također predviđa uspostava jednog odbora za javni radiotelevizijski sistem, koji će rukovoditi Korporacijom javnih radiotelevizijskih servisa, u čijem sastavu bi bili članovi izabrani od strane upravnih odbora triju servisa.

Novim zakonom se, zbog toga, pokušava stvoriti okvir za jedinstveni javni radiotelevizijski sistem. Neke djelatnosti, koje trenutno odvojeno obavljaju tri javna sistema, bile bi centralizirane, u skladu s ovim Zakonom. Među najvažnijima od njih jesu prikupljanje sredstava od pretplate, te prodaja termina za reklame. Odredbama novog Zakona bi, također, tri javna servisa postala jedna pravna osoba, dok bi, na osnovu odredaba, svaki od njih još uvijek imao određeni stepen samostalnosti. Ovaj politički kompromis treba omogućiti suradnju među javnim radiotelevizijskim servisima, koji su, donedavno, jedni drugima predstavljali konkurenciju.

Imajući u vidu veliki broj medijskih kuća koje preživljavaju na jednom ograničenom i nerazvijenom tržištu, emitiranje programa će, u budućnosti, vjerovatno morati proći kroz značajan proces sređivanja unutrašnjeg stanja;

Predstavnik za slobodu medija poziva predstavnike vlasti Federacije BiH da dovrše reformu sistema javnog emitiranja programa usvajanjem Zakona o javnom radio i TV sistemu Federacije BiH (RTF BiH);

Svi konstitutivni narodi i njihovo političko vođstvo moraju u potpunosti podržati ovaj okvir za ujedinjeni sistem javnog emitiranja programa, i na taj način stvoriti uvjete za bolju suradnju među trima javnim medijskim kućama, kao i za ostvarenje zajedničkih težnji za boljom integracijom BiH u Evropsku uniju;

Kako bi se okončala uspostava sistema javnog emitiranja programa u BiH, preostale radio i TV stanice, koje su u vlasništvu općine, moraju biti privatizirane.

Ostala pitanja u vezi sa javnim radiotelevizijskim sistemom

Uvažavanje sveukupne osjetljivosti društva

Reformirani i ujedinjeni javni radiotelevizijski sistem također može doprinijeti pomirenju među narodima u BiH. Kako bi se postigao taj rezultat, međutim, novi javni radiotelevizijski sistem mora učiniti sve što je u njegovoj moći, kako bi ponudio programe koji uzimaju u obzir preovladavajući senzibilitet i osjetljivost u državi, i da bi njegovao veze između naroda, uključujući i nacionalne manjine. On treba, zbog toga, koliko god je to moguće, postati dobro prihvaćen i prisutan u cijeloj državi, sa zajedničkim redakcijama i uredništvom različitog nacionalnog sastava.

Sadašnji mali broj gledalaca BHT1 je zbog toga zabrinjavajući. Očigledno je da izbor šire javnosti ne pada na BHT1, kao na glavnu medijsku kuću. Bilo bi poželjno ako bi se on pojavio kao takav po završetku ujedinjenja javnog radiotelevizijskog sistema. Međutim, čak i ako se to dogodi, BHRT se ne bi trebao nadmetati za gledaoce sa komercijalnim medijskim kućama. Umjesto toga, kao jedini državni javni RTV servis, on će imati

osnovnu obavezu da emitira programe čiji je cilj poboljšanje međusobnog razumijevanja, a ne potkrepljivanje rivalstva između jednog ili drugog identiteta i političkih vizija u državi.

Zajednički medija centar

Zakon o javnom radiotelevizijskom servisu predviđa zajedničku redakciju i uredničko djelovanje. Tri urednika zajednički će donositi odluke o programima i njihovom sadržaju. Cilj je da se na jedan događaj pošalje jedan kameraman sa jednom kamerom, a ne tri, kao što se sada događa. Ova zajednička redakcija – ili “Media centar” – treba pomoći smanjenju izvještavanja na osnovu nacionalne pripadnosti.

Ovo je vjerovatno jedna od karakteristika novog Zakona o javnom radiotelevizijskom sistemu koja najviše obećava, pošto, na zadivljujući način, u sebi sadrži ideju umnožavanja. Upravo zbog toga, potrebna je bezrezervna podrška svih.

Podnošenje godišnjeg izvještaja o provedenim aktivnostima

Iako je to propisano Zakonom (član 26.9 Zakona o javnom radiotelevizijskom servisu), državni javni servis do danas nije podnio izvještaj o svojim aktivnostima Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu FBiH i Narodnoj skupštini RS. Takvi godišnji izvještaji trebaju obuhvatati finansijske podatke, zajedno sa rezultatima revizije finansijskog poslovanja. Članovi Upravnog odbora BHRT-a moraju postati svjesni svih svojih obaveza, u skladu sa Zakonom o javnom radiotelevizijskom servisu, te i ispuniti te obaveze. Tokom sastanka s OSCE-ovim predstavnikom za slobodu medija, novi direktor BHRT-a priznao je da postoji potreba za tim.

Prikupljanje i raspodjela sredstava dobijenih od pretplate

Najvažniji izvor prihoda za sve tri RTV medijske kuće je pretplata, koja trenutno iznosi šest konvertibilnih maraka (tri eura) mjesečno. Drugi važan izvor prihoda jesu reklame. Kako sada stvari stoje, budžet Javnog radiotelevizijskog servisa BiH čine: prihod dobijen od pretplate 85%, i prihod od reklama 15%.

RTFBiH ima skoro dva puta više prihoda od reklama, u poređenju sa druga dva RTV sistema. U skladu sa Zakonom o javnom radiotelevizijskom servisu u BiH, prihodi i od reklama i od pretplate sada trebaju biti prikupljeni na centralnom nivou, i onda dijeljeni, tako da BHRT, kao državna medijska kuća dobije 50 procenata, a RTRS i RTFBiH, svaki po 25 procenata.

Pretplata se trenutno naplaćuje uz račun za fiksnu telefonsku liniju. Procent naplate pretplate je samo 65% od ukupne sume; prema riječima generalnog direktora BHRT-a, 2006. godina bila je godina u kojoj je ostvaren jedan od najnižih procenata prikupljene

pretplate u posljednjih 11 godina. Neki procjenjuju da bi procent prikupljene pretplate od 85% bio dovoljan za pokrivanje potreba. Drugi se ne slažu sa tim.

Budućnost dvojnog sistema

Kako je dogovor o raspodjeli prihoda u srazmjeri 25%:25%:50% bio rezultat iscrpne političke debate, OSCE-ov predstavnik za slobodu medija mišljenja je da novi sistem, zasnovan na centraliziranom prikupljanju pretplate treba prvo biti primijenjen dobrovoljno, tako da može biti postavljen finansijski temelj za završetak javnog radiotelevizijskog sistema.

Međutim, dugoročno, takozvani “dvojni” medijski sistem u BiH, u kojem državne i privatne medijske kuće, možda neće biti finansijski održive u svom sadašnjem obliku, kao što je dokazano u drugim državama u Evropi, u kojima je demokracija tek uspostavljena. To je zbog toga što je prikupljanje pretplate za državne RTV kuće u manje bogatim državama članicama OSCE-a u opasnosti, pošto takmičenje državnih RTV sistema za djelić reklamnog tržišta dovodi do razaranja njihovih programskih shema javnog servisa. Ako ovaj trend u budućnosti dostigne zabrinjavajuću ovisnost i odnos ovih dvaju sistema, OSCE-ov predstavnik za slobodu medija bio bi spreman pružiti pomoć u daljnjoj reformi, uključujući pravne savjete i primjere najboljih iskustava iz prakse.

Digitalizacija

Elektronski mediji trebaju, do 2012. godine, biti potpuno digitalizirani u Evropi. BiH, međutim, u velikoj mjeri zaostaje za drugim državama u Evropi u uvođenju Digitalne zemaljske televizije (eng. Digital Terrestrial Television - DTT). Procent prisutnosti DTT-a još uvijek je oko nule.

Nema dokaza da postoji ozbiljan plan organa vlasti da dođe do promjene s analognog na digitalni signal, i nije bilo nikakve javne rasprave o digitalizaciji emitiranja programa, a još manje o cjelokupnom uvođenju novih medijskih tehnologija. Ovdje Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) treba odigrati ključnu ulogu. S obzirom na geografski položaj BiH, koji predstavlja izazov, i koji sprečava bilo koje zemaljske RTV mreže da ekonomično pokrivaju stotinu procenata država, prijelaz s analognog na digitalni signal predstavlja imperativ. I državnim i komercijalnim RTV medijskim kućama treba dozvoliti da koriste takve signale, bez diskriminacije.

U EU trenutno se raspravlja o novoj direktivi o audiovizualnim uslugama, koje bi obuhvatale i klasične televizijske kanale i druge nelinearne usluge. Da bi se potakle težnje BiH da postane članica EU, Parlamentarna skupština BiH treba što prije usvojiti zakon, kako bi se postupilo po ovim novim pravilima.

Javni RTV servis bi trebao razmatrati emitiranje programa koji za cilj imaju unapređenje međusobnog razumijevanja i poštivanja kulturnih različitosti;

Predstavnik za slobodu medija ovim putem preporučuje osnivanje zajedničke redakcije ili Centra za medije što je prije moguće, jer bi se na taj način u izvještavanju smanjio stepen razdvajanja po nacionalnoj liniji;

Javni RTV servis BiH zakonski je obavezan jednom godišnje podnositi izvještaje o svom radu parlamentima u BiH, i zato bi to trebala i raditi;

Sistem prikupljanja i raspodjele prihoda od reklama i naknada za izdavanje dozvola za rad, koji je propisan novim Zakonom o Javnom RTV servisu BiH, predstavlja korak u pravom smjeru i trebao bi biti proveden što prije;

U budućnosti, Javni RTV servis BiH, koji se uopće ne oslanja na prihod od reklama, je, na kraju, bolje rješenje za BiH;

Sveobuhvatan plan za digitalizaciju emitiranja programa, priprema tlo za prelazak s analognih na digitalne zemaljske službe, kao i za uvođenje novih medijskih tehnologija, trebalo bi inicirati i, u veoma skoroj budućnosti, o njemu aktivno raspravljati.

Preporuke

Ugrožavanje slobodnog protoka informacija predstavlja kršenje obaveza BiH prema OSCE-u;

Ni pod kakvim okolnostima Javni RTV servis BiH, čiji je zadatak informiranje građana, neovisno o njihovom društvenom, političkom ili nekom drugom opredjeljenju, ne smije biti predmet bojkota od strane predstavnika ili organa vlasti;

U slučaju da se javni zvaničnici osjete uvrijeđenima, ili su nezadovoljni odnosom medija prema njima, imaju pravo podnijeti žalbu relevantnom regulatornom tijelu, a to je, u pogledu emitiranja programa u BiH, Regulatorna agencija za komunikacije (RAK);

Usprkos uspješnim kampanjama o podizanju nivoa svijesti u prošlosti o tome kako podnijeti žalbu, slučajevi bojkota pokazuju da takve kampanje moraju biti ponovljene svaki put kad novoizabrani zvaničnici dolaze na vlast;

Predstavnik za slobodu medija poziva sve javne zvaničnike u BiH da zatraže odštetu u skladu sa žalbenim mehanizmima propisanim zakonom, kako bi riješili spor s medijima. Kako bi žalbeni mehanizam bio vjerodostojan, od ogromnog je značaja da ga javni zvaničnici koriste;

Profesionalni radnici u medijima također imaju obavezu biti korektni, objektivni i odgovorni prema javnosti. Postojeći neovisni regulatorni mehanizmi pomažu u

očuvanju takvih novinarskih standarda na taj način što disciplinski kažnjavaju one koji ih ne poštuju;

Kako bi Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) funkcionirala kao vjerodostojan i popravni instrument, njena politička i finansijska neovisnost i dalje mora biti zagarantirana;

Imajući u vidu veliki broj medijskih kuća koje preživljavaju na jednom ograničenom i nerazvijenom tržištu, emitiranje programa će, u budućnosti, vjerovatno morati proći kroz proces značajnog unutrašnjeg sređivanja stanja;

Predstavnik za slobodu medija poziva predstavnike vlasti Federacije BiH da dovrše reformu državnog sistema emitiranja programa, usvajanjem Zakona o javnom radiotelevizijskom sistemu Federacije BiH (RTF BiH);

Svi konstitutivni narodi i njihovo političko vođstvo moraju u potpunosti podržati ovaj okvir za ujedinjeni državni sistem emitiranja programa, i na taj način stvoriti uvjete za bolju suradnju među trima javnim RTV medijskim kućama, kao i za ostvarenje zajedničkih težnji za što bolju integraciju BiH u Evropsku uniju;

Kako bi se okončala uspostava bosanskohercegovačkog sistema državne službe emitiranja programa, preostale radio i TV stanice, koje su u vlasništvu općine, moraju biti privatizirane;

Javni RTV servis BiH trebao bi razmatrati prikazivanje programa koji za cilj imaju unapređenje međusobnog razumijevanja i poštivanja kulturnih različitosti;

Predstavnik za slobodu medija ovim putem preporučuje osnivanje zajedničke redakcije ili Centra za medije što je prije moguće, jer bi se na taj način u izvještavanju smanjio stepen razdvajanja po nacionalnoj liniji;

Javni RTV servis BiH zakonski je obavezan jednom godišnje podnositi izvještaje o svom radu parlamentima u BiH, i zato, to bi trebala i raditi;

Sistem prikupljanja i raspodjele prihoda od reklama i naknada za izdavanje dozvola za rad, koji je propisan novim Zakonom o javnom RTV servisu emitiranja programa, predstavlja korak u pravom smjeru, i trebao bi biti proveden što prije;

U budućnosti, Javni RTV servis, koji se uopće ne oslanja na prihod od reklama, je, na kraju, bolje rješenje za BiH;

Sveobuhvatan plan za digitalizaciju emitiranja programa, priprema tlo za prelazak s analognih na digitalne zemaljske sisteme, kao i za uvođenje novih medijskih tehnologija, trebao bi biti iniciran i o njemu bi se, u veoma skoroj budućnosti, trebalo aktivno raspraviti.